

Slavoj Zizek

«Unibertsaltasunaren indarra zuek zarete, euskaldunak, ez Espainiako Estatua»

Coca-Cola light batekin eseri da mahaian. Opus Deiren hirian gaudela entzun eta Francoren krudeltasunaz galdezka hasi da. Irakurria duela, gaiztoegi italiar faxistentzat ere. Garrotea. Salvador Puig Antich. "Gogoan dut, bai". Eta elkarrizketa erraz doa, ia konturatu gabe ordubete pasatzeraino.

Gorka Bereziartua / Markos Zapain

Argazkiak: Josu Santesteban

Esan izan duzu ezkerak historian izan duen bekaturik handiena galtzeko gogoia izan dela. Desira horrek esplikatu dezake egun bizi dugun alternatiba falta?

Hori esan nuen, batez ere, gaur egungo Mendebaldeko ezker akademikoari buruz. Nik uste dut beraiek, sekretuki, gozatu egiten dutela euren bizimodu akademiko erosoarekin unibertsitateetan. Eta aldaketa beharraz hitz egiten duten arren, benetan ez dute nahi: iraultza gustatzen zaie baina oso-oso urrun gertatzen bada, Nikaraguan edo orain Venezuelan, beraien bizitzak benetan aldatzen ez dituen lekuetan. Uste dut Frankfurtoko eskolarekin hasia zela hori; ezker akademikoa oso kritikoa zen bere gizartearekin, baina kritika kultural abstraktu bat zen, eta ez zeukan inolako benetako engaiamendurik. Oso posizio harroa da, eta nik horri esaten diot, Hegeli jarraituz, Arima Ederra: posizio eroso daukazu, oso kritikoa, baina hala ere erabat integratuta zaude gizarte horretan. Eta orokorrean, uste dut hori dela egia "ikasketa kulturaletako ezker" horren kasuan.

Baina baita gure kasuan ere, ezta?

Bai, baina ez genioke gure buruari errua gehiegi botatu behar. Arazoa erradikalagoa da. Adibidez: Greziako finantza-krisia daukagu, eta nire inguruko batzuk gogobeteta daude, "begira, desordena publikoak, iraultza hasten ari da"... Ez! Nola? Zer nahi dute Grezian protestan ari direnek? Pribilegio zaharrak ez galtzea. Niretzat oso tristea zera da: ezker pragmatikoak eskain

dezakeen guztia lotuta egotea ongizate-estatu zaharrari. Ezkerra, zentzu horretan, gaur egungo indar kontserbadorea da. Ez al da tristea benetako programa alternatiborik ez edukitzea? Ezta maila globalean kapitalismoarekin kritikotik direnek ere. Gogoratzen Seattle eta Porto Alegreko mugimendua duela bost-hamar bat urte? Noski, polita zen, denak batera zeuden han, protesta mugimendua zen. Baina inperialismoaren kontrako esaldi orokor batzuk kenduta, edo ekologiaren alde... ez zeukaten programa alternatiborik. Arazo larria da. Ez dut uste defini dezakegunik zer nahi dugun [azken hiru hitzak mahaian kolpe txiki banarekin lagundu dituz]; posizio negatiboa da funtsean. Uste dut garai arraroan bizi garela. Antonio Gramscik lerro eder batzuekin azaltzen zuen: zaharra hiltzen ari den eta berria jaio ez den garaiotan, munstro itxurako gauzak azal daitezke.

Nortasun agiria

Slavoj Zizek Ljubljanan jaio zen 1949an eta Esloveniako kostaldeko Portoroz hirian hazi. Unibertsitatean hasi zen Yugoslaviako disidenteekin harremanetan, baita Lacan, Hegel, Marx... sakon ezagutzen ere. 1990ean, bere herrialdeko lehen hauteskundetan presidentetzarako hautagai izan zen. Geroztik idatzi, idatzi eta idatzi egin du, politikaz, ideologiaz, filosofiaz, kulturaz... Munduaz dihardu, ezkerretik, probokatzaila.

“Ekologiak behartzen gaitu ekintza berri, erradikal eta masiboetara; hori ezin dugu ez merkatuaren ez estatuen esku utzi”.

Zein dira munstroak?

Iruditzen zait fundamentalismoa bezalako fenomenoak ere espezie horretakoak direla. Zaharra hiltzen ari da, berria ez da jaio oraindik. Potentzialki oso arriskutsuak diren garaiak bizitzen ari gara. Europan mundu guztia arduratuta eduki beharko lukeen zerbait gertatzen ari da: orain arte, herrialde arrunt batean, tentsio politikoa izaten zen ezker moderatuaren eta eskuin moderatuaren artean. Bi alderdi handi egoten ziren eta horietatik aparte beste marjinal batzuk: alderdi faxista txiki batzuk, ekologista batzuk... Baina orain eszena diferentea ari da sortzen:

alderdi zentral teknokratiko handi bat ari gara ikusten, liberala, popularra... nahi bezala deitu; eta gero, alderdi kontserbadore, nazionalista bat, etorkinen aurkakoa. Indartsuago eta indartsuago ari dira bihurtzen: begira azken bozak Holandan, Belgikan, Ekialdeko Europa katastrofea da... Beraz, aukera bakarra da nolabaiteko kapitalismo neutral teknokratikoa ala eskuin mutur proto-faxista. Hori da ezkerren gainbeherarengatik ordaintzen ari garen prezioa. Badakizue Walter Benjaminek esaten zuena? Faxismo bakoitza huts egindako iraultza baten adierazgarri da. Eta hori literalki egia da herrialde arabiarrentzat.

Zergatik daukagu orain fundamentalismo islamiarra? Ezker arabiar sekularra desagertu zelako. Beraz, den bezain itsusia izanda, fundamentalismo hori, neurri batean, seinale ona ere bada: esan nahi du badagoela aldaketara-ko potentziala, baina ez dugula erabili.

Eta nola egiten da potentzial hori hartu eta ezker muturreko mugimendu bihurtzeko?

[Barre egin du] Horretan baikorra eta ezkorra naiz aldi berean. Baikorra, argi baitago gaur egungo krisi-fenomeno hau guztia ikusita, arazo asko –ez bakarrik finantza mundukoa, baita ekologikoa ere, edo jabego intelektuala-rena...– ezin direla konpondu kapitalismoaren barrutik. Krisiak sortzen dira behin eta berriz. Jendeak esaten dit “erotuta zaude, nola esaten duzu gaur egun komunismoa beharrezkoa dela?”. Eta nik esaten diet, “begira Louisiana inguruko petrolio-isuria”. Obama oso ahula izan da kontu horrekin. Arazo legal bihurtu du, British Petroleumek ordaindu behar duela esaten hasi da... Erridikulua da! Katastrofe globala ari da izaten, ezin dituzu lege-joko horiek egin, erruduna nor den bila-

Zinikoen hamsterrak

“Ziniko bakar bat ere ez da erabateko zinikoa; zinismoa ezinezko posizioa da, zinikoa izan nahi duen jendeak ere bai baitauka nik hamsterra esaten diodan hori. Zerbait esateko ‘hau erreala da’. Eta puntu horri eraso egin behar zaio kritika ideologiko eraginkorra egiteko”.

tzen hasi. Eta ezin duzu jokatu esanez “konpainia pribatuekin tratuan ari gara”. Mobilizazio orokor bat egon behar zen. Konturatzen al gara nolako erronka dugun aurrean? Isuriak jarraitzen badu, habitat osoa aldatuko da inguru horretan, jendeak bizilekuz aldatu beharko du... Edo, erronka handiagoak oraindik: beroketa globalaren eraginez etorkizunean antolatu beharko ditugu populazioen leku-aldatze handiak, milioiek mugitu beharko dute hemendik hara... Nork antolatuko du hori? Ezin diozu merkatuari utzi. Ekologiak behartzen gaitu ekintza berri, erradikal, herritar eta masiboetara; eta horiek ezin ditugu merkatuaren esku utzi, ezta estatuaren esku ere. Horrek guztiak behar bat sortzen du, nik oraindik komunismo esaten diodan zerbaiten beharra, hain zuzen ere.

Baina, aldi berean, ez dut uste oraindik prest gaudenik ekintzarako. Eta horretan ezkorra naiz. Nire lagun asko katastrofistak dira. Pentsatzen dute katastrofe ekologiko pare bat gehiago behar ditugula, edo desordena publikoak. Nik diot baietz, baina katastrofeak eta krisiak beti fenomeno anbiguoak direla. Zabal

dezakete aldaketarako espazioa, baina, era berean, krisi bat dagoenean, jendearen erreakzioa izaten da are kontserbadoreago bihurtzea.

Shock doktrina.

Hori da. Argi dago, adibidez, finantza krisiak erakutsi duela merkatu libreko liberalismoa mitoa dela. Mundu guztiak daki orain nazio-estatuak geroz eta indartsuago bihurtzen ari direla –eta honetan ez nator bat nire lagun Toni Negriarekin, ze berak uste du nazio-estatuak desagertzen ari direla–.

Baina zerorrek esan izan duzu globalizazioa txarra dela Alemania bezalako estatuentzat. Globalizazioaren benetako biktimak nire ustez, bigarren mailako potentziak dira, Europako nazio handiak, berbarako. Espainia, Alemania, Ingalaterra... Globalizazioak esan nahi du Eskoziak independentzia nahi duela edo behintzat autonomia handiagoa; zuek, euskaldunek, ere bai... Hori, berez, fenomeno ona da. Banandu nahi duten entitate berri horiek ez dute bakarrik nazio-estatu zaharra lortu nahi, entitate autonomo berri bat baizik, espazio libre askoz gehiagorekin, baita kulturen ere. Oso fenomeno interesgarria da. Globalizazioak ez du esan nahi denok hanburgesak jaten ariko garela, esan nahi du errazagoa dela, zuentzat adibidez, nazioartean zuen identitatea adieraztea. Hori da globalizazioaren alde ona. Beraz, aukera hori erabili beharko genuke [erakuslearekin mahaiari kolpetxoak eman dizkio]. Ez dugu kontserbadoreak izan behar, eta ez diogu horri beldurrik zertan eduki.

Eslovenian ez duzue itzuli nahi Yugoslaviaren antzeko estatu batera.

Ba al dakizue zein zen tragedia hor? Esloveniaren artean gehiengo handiak ez zuen nahi erabateko independentzia. Konfederazio

“Krisiak beti fenomeno anbiguoak dira. Zabal dezakete aldaketarako espazioa, baina, era berean, krisi bat dagoenean, jendearen erreakzioa izaten da are kontserbadoreago bihurtzea”

moduko bat nahi zuten, baina, badakizue nork bultzatu gintuen erabateko independentziara?

Milosevicek.

Milosevicek, hori da. Lagunartean eztabaidatzen dugunean Eslovenia independentearen heroiari monumentu bat egitekotan nori egin beharko geniokeen, ondorioztatzen dugu Milosevici egin beharko geniokeela [barre egin du]. Ikusi genuenean biolentzia populistaren logika hura, jakin genuen gerra etorriko zela. Eta ideia zen: “Goazen kanpora, dena lehertu baino lehen”. Horretan Mendebaldea oso *naifa* izan zen, ez zuten ikusi bazetorrena.

Ezkerreko jendeak ere ez. Tariq Ali eta...

Ezkerrekoak izan ziren okerrenak. Tariq Alirekin gatazka eternoa daukat: ez dakit, nik erabiltzen badut argudio modura pakistandarren ergelkeria edo alferkeria... Jainkoarren! Antiarrazismoaren oinarritzko araua da ez erabiltzea klixerazistak arazoi politiko gisa, esloveniaren berekoikeria erabili zuten bezala. Guretzat bizirauteko bidea izan zen: gerra bazetorrela ikusi genuen, argi zegoen mundu guztiarentzat, Mendebaldeko begirale ergelentzat salbu. Yugoslavia hondoratu zutenak ez ziren izan esloveniarrak eta kroaziarrak, Milosevic izan zen. Kargua hartu zuen momentuan Titoren Yugoslavia hil egin zen. Aukerak ziren, agian Yugoslavia berria eraikitzea, demokratikoa, autonomia handiagorekin, konfederatua... ala Milosevicek irabazten du eta bihurtzen da, guk ironikoki esaten genuen moduan, Serboslavia. Urte garrantzitsuenak Milosevicen aurrenekoak izan ziren, 1986tik 1989ra. Haren kontra zeudenak saiatu ziren, desesperatuki, bertsio alternatibo bat negoziatzeko; eta katas-trofea izan zen armadak eta botere zentralak

TXURI-URDIN
Donostia

"Egizu zerbait ezberdina, ZATOZ TXURIRA!!"

Anoeta pasealekua, 24 • Donostia
Tel.: 943 464 404 • www.eltxuri.com

Milosevicen alde egin zutela. Garbi zegoen beraz, mundu guztiarentzat, bukatua zela dena. Tragedia grekoen antza zeukan: bazetorrela ikusten genuen eta ezin ezer egin.

Jürgen Habermasek ere esaten zuen serbiarrek bakarrik eraiki zezaketela benetako herrialde demokratikoa. Hemen gauza bera esaten dute espainiarrei buruz.

Ez naiz harritzen Aznarrek publikoki esan izana Habermas izendatu beharko luketela Espainiako filosofo ofizial, abertzaletasun konstituzionalaren ideiarengatik. Hori da Habermasen mugarik argiena: badauka beldur erabat faltsu hori, nazio txikiei espazio gehiago emateak ekarriko duela nolabaiteko proto-faxismoa, demokraziarentzat arriskua eta abar. Eta beraz nazionalismo serbiararen gaixotasun handiena onartu zuen –eta harrigarria da Milosevicen kontra zeuden demokrata-ustezko askok akats bera egin izana–: pentsatzea serbiarrak zirela Yugoslavia ohiko nazio bakarra, estatu bat eraikitzeko gaitasunarekin; gainontzeko nazioak ez zirela kapaz horretarako.

Euskaldunok, nola artikulatu dezakegu gure borroka partikularra komunismoaren borroka unibertsalarekin? Kale itsua da bien uztartzea? Ez! Inola ere ez! Hain zuzen ere, uste dut Europar Batasunaren barruan bertan, zenbat eta Europa indartsuagoa izan, hainbat eta handiagoa izango dela zuen autonomia-esp-

Badiouren maoismoa

“Burla-haizez idatzi nuen nonbait Badiourentzat maoismoa dela, Heideggerrentzat nazismoa izan zena: azken engaiamendu politikoa handia. Irakurtzen baduzu Maoren testuekin egin nuen liburuaren edizio frantsesa, sarreran kritika egin zidan eta sutan zegoen...”.

AZKEN HITZA

Gora Darth Vader!

“Nire ametsa da, eta ez daukat dirurik egiteko, *Star Wars* berridaztea, enperadorea eta Darth Vader heroi bihurtuz. Jediak jauntxo feudal txikiak dira nire bertsioan eta inperioa berriz, diktadura aurrerakoa”.

zioa. Europa batuagoa dagoen neurrian, gehiago izango da erregioen Europa eta ez hainbeste nazio-estatuena. Oso paradoxa polita da: Espainiako estatutik erabateko autonomia nahi duzuen neurrian, zuena espazio unibertsal gorena da. Ez zenikete beldurrik izan behar Europari. Kontuz Habermasen jarraitzaile diren ezkertiar faltsu horiekin: esaten dute Europar Batasuna Nazioarteko Diru Funttsaren tresna dela, nazioarteko kapitalarena, eta beraz ezkerren zeregina dela nazio-estatu indartsuetara itzultzea; uste dute nazio-estatu indartsuak bakarrik salba dezakeela ongizate-estatutik gaur egun salba daitekeena. Lehenik eta behin, ildo horri jarraitzen badiozu, zeure burua aurkituko duzu Europako eskuin erradikalarekin batera, nazio-estatu indartsuagoren alde baitaude, beti etorkinen arriskuaz ohartarazten eta abar.

Ni hegeliarra naiz: unibertsaltasunaren alde nago. Baina unibertsaltasunak ez du zure partikularitasuna zokoratzen; kontua ez da zure partikularitasunari uko egitea, alderantziz, zure partikularitasuna ikusi behar duzu unibertsalean parte hartzeko bide bezala. Ezker unibertsalistaren ideia faltsua da gure identitateaz ahaztu behar dugula, baina inor ez da bizi espazio abstraktu batean. Dialektika hemen oso argia da: Europa unibertsala bezalako espazio hierarkikoa daukazararik, eta horren azpian nazio-estatuak, unibertsaltasunaren aliatuak dira nazio-estatuaren subiranotasun osoa barrutik azpi-jaten dutenak. Hain zuzen ere zuek, espainiar nazio-estatuari kontra egiten diozuen neurrian, unibertsalagoak zarete. Hori izan behar da zuen argudioa. Unibertsaltasunaren indarra zuek zarete, ez Espainiako Estatuak. Eta uste dut hori ezinbestekoa dela Europa batuarentzat. Nik oraindik badut esperantza European ze, gainontzean bi eredu daude: liberal-anglosaxoia eta Txina, Japonia eta abarretako kapitalismo autoritarioa. Nik ez dut bizi nahi aukera bakarrak horiek diren mundu batean [barre egin du]. Baina Europa bakarrik elkartuko da, erregioen Europa bihurtzen bada, ez

du funtzionatuko oinarrizko unitatea nazio-estatua den bitartean.

Zure ama-hizkuntza esloveniera da, baina elkarrizketa hau ingelesez ari gara egiten; zure liburuak ere hala publikatzen dira. Nola daramazu hori?

Gauza bera da: nire lagun askok pentsatzen zuten ingelesa inperialismoaren organoa zela, ingelesaren kontra zeuden. Ni ez. Zuen bezalako egoera batean, hain zuzen ere, espainiera eta zuen hizkuntza egonda, ona da hirugarren hizkuntza bat edukitzea, ingelesa legez; neurri batean unibertsaltasun-espazioa da, ingelesarekin mugitzen baldin bagara, espainiera bihurtzen delako gainontzeko hizkuntza guztien artean beste bat, zuenaren maila berean. Ingelesak aukera ematen dizue Europako beste parte batzuekin hitz egiteko bitartekaritzarik gabe. Oso pragmatikoak izan beharko genuke horretan. Oso tipikoa da Frantziar, adibidez, nola nazionalista frantsesak ingelesaren kontra dauden. Zergatik? Frantziar estatu handi bat nahi dutelako. Berriz diot, saihestu egiten dut akats hori, hau da, esatea "itzul gaitzen nazio-estatuen subiranotasun osora". Badakizue noiz hasiko naizen European sinesten? Zuek, euskaldun modura, gai zaretenean konektatzeko beste erregio txikiekin, ez Espainiako Estatuaren bidez, zuzenean baizik. Hori izango da benetako europar unibertsaltasuna praktikan.

Titular bat eman diguzu esaldi horrekin...

Bestela, manipulatu dezakezue, nahi duzuen bezala... Manipulazioan sinesten dut, dena onartzen da politikan [barre egin du].

Gaiez aldatzeko: iaz Londresen *On the idea of communism* kongresua egin zenuten...

... barka moztea: lagun batek kongresu horri buruzko karakterizazio ona egin zuen. Esan zidan Woodstock bezalako izan zela: izar zaharrak joan ziren, euren kanta zaharrak jotzera [barrez]. Zoritxarrez egia zen!

Kongresu hartan hitz egin zenuen gizarte komunista batek artistei eman beharko liokeen trataeraz, Franz Kafkaren *Josefin kantaria* narrazioa eredu jarrita. Baina, filosofoentzat tratu bera onartuko zenuke?

Bai, problemarik gabe. Nik ez dut inolako pribilegiarik nahi, oso apala naiz alde horretatik. Non dago ba, problema?

Konferentzia hau [Iruñean antolatutako "Arquitectura mas por menos"] bezalakoetan jasotzen

duzun tratamenduan. Ez duzu beldurrik filosofo-fetitxe bihurtzeko? Jendeak zu mirestea-eta...

Baina Josefin ere miresten dute. Problema hasten da berak benetako pribilegioak nahi dituenean, dirua... Momentu horretan esaten dio jendeak ezetz. Hala ere, nire lagun ezker-tiar batzuek esaten didate, hau bezalako konferentzietan parte hartzen dudanean nire burua *establishmentari* saltzen ari naizela. Baina nik beti gogoratzen dut Leninen esaldi hura: kapitalistak salduko dizu, baina bera zintzilikatzeko soka ere. Horrek esan nahi du, "har ezazu!". Nik hemen dirua irabazten dut, eta horrek aukera ematen dit inguruan bidaiatzeko, hitzaldiak doan egiteko, eta abar. Ez naiz fetitxista diruarekin; heldu aukera guztiei, hartu dirua. Gero zer egiten duzun, hori da garrantzitsua.

"Oraindik badut esperantza European ze, gainontzean bi eredu daude: liberal-anglosaxoia eta Txina, Japonia eta abarretako kapitalismo autoritarioa. Ez dut bizi nahi aukera bakarrak horiek diren mundu batean"

Filosofia Kant eta Hegelen artean gertatu zen zerbait al da?

Lagunak probokatzeko esaten dudana zerbait da hori, baina gustatzen zait ideia...

Beranduago gaizki-ulertua, lehenago intuizio nahasi batzuk...

Oinarrizko ideia ondoko hau da: zerbait hain traumatikoa eta indartsua gertatu zen Hegelekin, oraindik ez garelako bueltan etorri. Hegel ez da gure iragana, gure etorkizuna baizik. Hari buruz dauzkagun ohiko nozioak... Kierkegaardek, Schopenhauerrek eta baita Marxek ere egindako kritikek huts egiten dute nire ustez. Hegel baino lehen metafisika tradizionala daukagu, gero XIX. mendeko pentsamendu positibista, baina tartean, Hegelen baitan, gauza bakan bat gertatzen da: ez metafisika eta ez post-metafisika, eta oraindik ez gaude prest erabat aurre egiteko orduan gertatu zenari. Hegel bi munduen artean zegoen, eta nik uste dut horiek direla posizio produktiboenak. Badakizue zergatik? Jendeak galdetzen didanean zergatik Eslovenian garatu dugun erlatiboki hain teoria ona, nik erantzuten dut zortea izan genuela; ez ginen argiagoak, baina Yugoslavia ohia, eta bereziki Eslovenia, posizio idealean zegoen: herrialde sozialista batean geunden, baina, aldi berean, oso irekia zen, Mendebaldearekin harremana genuen. Ez geneukan sozialismoarekin inolako ilusiorik, baina ezta Mendebaldearekin ere. Tartean geunden, eta gai ginen ikusteko zer zebilen gaizki mundu bakoitzean. ▢

argia.com Elkarrizketa bakarraren ordezkari argitaratu duguna bezainbeste geratu zaigu paperetik kanpo. Sarean irakur dezakezu.